

Basisveiligheid VCA voor de groen-grijze sector

Gerard de Groot MSc

met medewerking van

Arnold Bakker

Zevende druk

Op basis van eind- en toetstermen 2024

Zeist 2025

Uitgeverij Kerckebosch bv

Voorwoord

Bij de zevende druk

De wereld verandert, maar gevaren in het werk blijven. Ongevallen ontstaan bij werksituaties die net even afwijken van het normale. En gezondheidsrisico's bouwen zich vaak onmerkbaar op. Omdat ongevallen en gezondheidsschade een immense invloed kunnen hebben op de slachtoffers en hun omgeving, is het uiterst belangrijk om te weten wat je bedrijf en wat jij zelf kunt doen om heel en gezond te blijven. Veilig en gezond werken is niet vrijblijvend. Je moet de wet volgen, ook als die verandert. En een bedrijf met een VCA-certificaat moet aan de VCA-eisen blijven voldoen. Ook bij veranderingen.

Een van de VCA-eisen is dat operationeel personeel een geldig B-VCA-certificaat heeft. Een goede training helpt om dit diploma te behalen. In dit lesboek vind je wat je moet leren om het B-VCA-diploma te kunnen halen. De inhoud sluit aan bij de laatste exameneisen. Maak er goed gebruik van en aarzel nooit om je trainer of leidinggevende een toelichting te vragen.

Onze inzet is geweest om niet alleen te zorgen voor een goede slaagkans voor het examen Basisveiligheid VCA, maar vooral ook om kennis aan te bieden die tot direct toepassen in de werkpraktijk van de groen-grijze sector leidt door de daar aanwezige risico's op een goede manier aandacht te geven.

Het boek bevat daarom niet alleen alle examenstof, het bevat ook een schat aan ervaring en praktische tips van deskundigen uit de groen-grijze sector. Arnold Bakker van IPC Groene Ruimte en Faas Jonkers namens CUMELA Nederland hebben met hun deskundigheid, ervaring en praktijkkennis dit boek van bijzondere waarde gemaakt voor de groen-grijze sector.

De oefenvragen zijn gebaseerd op de nieuwe soorten examenvragen die sinds 2017 worden toegepast. Daarnaast is extra casuïstiek in de vorm van twee praktijksituaties ingebracht om de cursist te ondersteunen in een denkwijze die nodig is om de toegepaste kennisvragen uit de nieuwe examens goed te kunnen maken.

Om met examenvragen te kunnen oefenen worden via de website www.vcaexamentraining.nl proefexamens aangeboden. Het grote voordeel voor de cursist is dat hij direct zijn eindscore kan zien en ook kan zien welke vragen onjuist beantwoord zijn. Omdat er meerdere proefexamens beschikbaar zijn, kan de cursist zich optimaal op het examen voorbereiden.

We zien graag dat je als cursist of docent in dit boek een prima hulpmiddel vindt. Maar als je nog verbetermogelijkheden tegenkomt, stellen we het zeer op prijs als je dat doorgeeft aan de uitgever. We nemen elke opmerking serieus om het best mogelijke te kunnen aanbieden.

Veel succes met de studie.

Gerard de Groot MSc

December 2024

Inhoud

Voorwoord	3
1. Veiligheid	8
1.1 Gevaren bij het werk	8
1.2 Begrippen	9
1.3 Lessen uit eerdere ongevallen	10
1.4 Veilig werkgedrag	10
1.4.1 Aandachtspunten voor veilig werken	10
1.4.2 Waar het misgaat	10
1.4.3 Orde en netheid, good housekeeping	11
1.4.4 Vallen en struikelen	11
1.5 Preventieve aanpak	12
1.6 Handelend optreden bij incidenten en (bijna-)ongevallen	13
Oefenvragen	14
Oefenpuzzel	14
Oefenexamenvragen	15
2. Wetten en regels	16
2.1 Invloed van Europa	16
2.2 Nationale wetgeving over veiligheid en gezondheid	17
2.3 Plichten van de werkgever	17
2.3.1 Veiligheidssignalering	18
2.3.2 Markeringen	19
2.3.3 Algemene aspecten arbeidsplaatsen/projectlocaties	19
2.4 Plichten van de werknemer	20
2.4.1 Houding en kennis	20
2.4.2 Veilige werkwijze	20
2.4.3 Rechten van de werknemer	20
2.5 Deskundige bijstand	21
2.6 Toezicht op V+G-wetgeving	21
2.7 Milieuwetgeving	21
2.8 Arbeidstijdenwet	21
Oefenvragen	22
Oefenpuzzel	22
Oefenexamenvragen	23
3. Gevaarlijke stoffen	24
3.1 Indeling gevaarlijke stoffen	24
3.2 Herkennen van gevaarlijke stoffen en het gevaar	25
3.3 Gascilinders	27
3.3.1 Kleurcode	27
3.3.2 Opslag	27
3.4 Gassen en dampen herkennen	28
3.4.1 Reukgrens	28
3.5 Werken met gevaarlijke stoffen	28
3.6 Stoffen en hun gevaren	29
3.6.1 Huishoudelijke stoffen	29
3.6.2 Stoffen in werksituaties	29
3.6.3 Biologische stoffen	30
3.7 Gezondheidsschade	30
3.8 Bronbenadering om schade te voorkomen en te beperken	30

3.9	Bedrijfsmatige beheersing	31
3.9.1	Persoonlijke veiligheid	31
3.9.2	Reageren op lekkages	32
3.9.3	Biologische besmetting	33
3.9.4	Luchtkwaliteit	33
	Oefenvragen	34
	Oefenpuzzel	34
	Oefenexamenvragen	35
4.	Brand en explosie	36
4.1	Gevaren voor brand en explosie	36
4.2	Gevaren tijdens een brand	36
4.3	Ontstaan van brand en explosie	37
4.4	Brandbaarheid van stoffen	38
4.5	Blussen	39
4.6	Blusmiddelen	40
4.7	Handelend optreden bij brand	41
	Oefenvragen	42
	Oefenpuzzel	42
	Oefenexamenvragen	43
5.	Elektriciteit en lawaai	44
5.1	Gevaren van elektriciteit	44
5.2	Veilig werken met elektriciteit	45
5.3	Technische veiligheidsmaatregelen	46
5.4	Elektriciteit in werksituaties - aandachtspunten	47
5.5	Statische elektriciteit	49
5.6	Lawaai	49
5.7	Trillingen	51
	Oefenvragen	52
	Oefenpuzzel	52
	Oefenexamenvragen	53
6.	Overleggen en regelen	54
6.1	Inspraak en overleg	54
6.2	Algemene veiligheidsregels	55
6.3	Specifieke veiligheidsregels	56
6.4	Vergunning veilig werken	57
6.4.1	Algemene werkvergunning	57
6.4.2	Specifieke werkvergunning	57
6.5	(Taak)risicoanalyse	59
6.6	LMRA	59
6.7	Noodsituaties	60
	Oefenvragen	62
	Oefenpuzzel	62
	Oefenexamenvragen	63
7.	Machines en gereedschappen	64
7.1	Veiligheidseisen voor arbeidsmiddelen en machines	64
7.2	Algemene eisen en veiligheidsmaatregelen	65
7.3	Vast opgestelde machines/gereedschappen	67
7.3.1	Kolomboormachines en boormachines	67
7.3.2	Vast opgestelde slijpmachines	67
7.3.3	Vast opgestelde cirkelzagen	67
7.4	Aangedreven handgereedschap	68

7.4.1	Elektrisch aangedreven handgereedschap	68
7.4.2	Pneumatisch aangedreven handgereedschap	68
7.4.3	Aandachtspunten voor verschillende elektrische handgereedschappen	68
7.4.4	Machines in de groen-grijze sector	70
7.5	Handgereedschap zonder aandrijving	70
	Oefenvragen	72
	Oefenpuzzel	72
	Oefenexamenvragen	73
8.	Lasten verplaatsen	74
8.1	Tillen van lasten	74
8.2	Hijsen	75
8.2.1	Hijswerk veilig uitvoeren	76
8.2.2	Hijsbanden	77
8.3	Takelen met een handtakel	78
8.4	Gebruik van een vorkheftruck	78
8.5	Werken met een palletwagen	79
8.6	Trekker als hefwerktuig	79
8.7	Overige transportmiddelen	79
	Oefenvragen	80
	Oefenpuzzel	80
	Oefenexamenvragen	81
9.	Risicovolle arbeidsplaatsen	82
9.1	Laswerkplek en lassen	82
9.1.1	Gevaren bij elektrisch lassen	82
9.1.2	Gevaren bij autogeen lassen	83
9.1.3	Veiligheidsmaatregelen bij lassen	83
9.2	Explosiegevaarlijke zone	84
9.3	Besloten ruimte	84
9.3.1	Risico's van een besloten ruimte	84
9.3.2	Veiligheidsmaatregelen vooraf	85
9.3.3	Toegang tot een besloten ruimte	86
9.3.4	Metingen uitvoeren	86
9.3.5	Toezicht	86
9.3.6	Veilig werken in een besloten ruimte	86
9.4	Werken op hoogte	87
9.4.1	Werken op daken	88
9.4.2	Ladders	88
9.4.3	Steigers	89
9.4.4	Hangbruginstallaties	89
9.4.5	Rolsteigers	90
9.4.6	Werkbakken voor personen	90
9.4.7	Hoogwerkers	90
9.5	Locatie met wand- en/of vloeropeningen	92
9.6	Slooplocatie	92
9.7	Asbestlocatie	92
9.7.1	Keramische vezels	92
9.8	Graaflocatie	93
9.8.1	Gevaren bij graven	93
9.8.2	Regels voor zorgvuldig graven	93
9.8.3	Veiligheidsmaatregelen werken in/bij uitgravingen	93
	Oefenvragen	94
	Oefenpuzzel	94
	Oefenexamenvragen	95

10.	Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)	96
10.1.	Oog- en gelaatsbescherming	97
10.1.1	Beschermingsmiddelen en hun kenmerken	97
10.2	Gehoorbescherming	97
10.3	Ademhalingsbescherming	98
10.3.1	Filtermaskers	99
10.3.2	Onafhankelijke adembescherming	100
10.4	Hoofdbescherming	101
10.5	Hand- en armbescherming	102
10.6	Voet- en beenbescherming	102
10.7	Lichaamsbescherming	103
10.8	Signaalkleding	104
10.9	Valbescherming	104
	Oefenvragen	106
	Oefenpuzzel	106
	Oefenexamenvragen	107
11.	Praktijkaanpak: veilig graven	108
11.1	Veilig graven	108
11.2	Veilige omgeving	108
11.3	Verontreinigde grond	108
11.4	Kabels en leidingen	109
11.5	Omvallen of wegzakken van de graafmachine	110
11.6	Instortingsgevaar	111
12.	Praktijkaanpak: veilig werken langs de weg	112
12.1	Veilig werken langs de weg	112
12.2	Risico's	112
12.3	Verantwoordelijkheden	112
12.4	Verkeersmaatregelen	113
13.	Praktijkaanpak: veilig gebruik werkvoertuigen	116
13.1	Handige hulpen, maar niet zonder risico	116
13.2	Aanhangers	117
13.3	Handleidingen	118
13.4	Slepen	118
13.5	Verkeerd gebruik van werkvoertuigen	118
14.	Aanvullende informatie, aandachtspunten en praktische tips	120
14.1	Wetten en regels	120
14.2	Gevaarlijke stoffen	121
14.3	Brand en explosie	122
14.4	Elektriciteit en lawaai	122
14.5	Overleggen en regelen	123
14.6	Machines en gereedschappen	123
14.7	Lasten verplaatsen	123
14.8	Risicovolle arbeidsplaatsen	123
14.9	Persoonlijke beschermingsmiddelen	124
	Van theorie naar praktijk	126
	Bijlagen	128
1	Overzicht van borden	128
2	Overzicht van gevaarsymbolen op productetiketten	132
3	Lijst van veel gebruikte afkortingen	133

1. Veiligheid

Van gevarenkennis naar preventie

Met veiligheid wordt bedoeld dat je beschermd bent tegen gevaren. Bij werken heb je het dan óók over gezondheidsgevaren. Als je tijdens het werken goed beschermd bent tegen gevaren, is er sprake van goede arbeidsomstandigheden. Arbeidsomstandigheden worden dan ook soms aangegeven met de afkorting VGW, die staat voor Veiligheid, Gezondheid en Welzijn. In de wet is welzijn vervangen door PSA (PsychoSociale Arbeidsbelasting). Dat gaat over pesten, discriminatie, intimidatie, geweld en werkdruk. VCA gaat over Veiligheid, Gezondheid en Milieu, of VGM.

In dit hoofdstuk worden gevaren beschreven waar je mee te maken kunt krijgen bij je werk. Ook lees je over incidenten en ongevallen en wat eraan gedaan kan worden om die te voorkomen. Ten slotte komt aan de orde hoe je moet handelen bij incidenten en (bijna-)ongevallen.

In dit hoofdstuk lees je over:

- 1.1 gevaren bij het werk
- 1.2 begrippen
- 1.3 lessen uit eerdere ongevallen
- 1.4 veilig werkgedrag
- 1.5 preventieve aanpak
- 1.6 handelend optreden bij incidenten en (bijna-)ongevallen

Het gevaar van een bron kan tijdens het werk veranderen, want onderhoud van een machine beïnvloedt het gevaar tijdens het werk. Bijvoorbeeld bij het werken met een motorkettingzaag. De ketting wordt tijdens het werken bot. Daardoor ga je meer druk uitoefenen op de zaag met als gevolg meer trillingdoorgifte naar de handen, vergrote kans op breken van de zaagketting, meer fysieke belasting enzovoort.

1.1 Gevaren bij het werk

Wat de mogelijke gevaren zijn bij het werk verschilt per bedrijf, maar gevaren kunnen bijvoorbeeld zijn:

- ingrijpende gebeurtenissen als brand, een ontploffing (explosie) of vergiftiging. Bij vergiftiging moet je niet alleen denken aan het werken met bestrijdingsmiddelen, maar ook planten kunnen (dodelijke) vergiftigingen veroorzaken;
- geraakt worden door of bekneld raken tussen bewegende delen. Denk bijvoorbeeld aan een tussenas (tussen tractor en werktuig);
- aangereden of geraakt worden door autoverkeer of werkvoertuigen, of bijvoorbeeld een graafbak van een graafmachine tegen je hoofd krijgen;
- vallen of getroffen worden door een vallend voorwerp, zoals takken of bomen;
- elektriciteit, straling, trillingen en lawaai.

Hoe gevaarlijk werk is, kan ook verschillen. Er zijn verschillende bronnen van gevaar die dat bepalen:

- het soort werk;

Samenvatting

Veiligheid, arbo en milieu:

- ✓ veiligheid
- ✓ gezondheid
- ✓ welzijn/PSA
- ✓ milieu
- ✓ gevarenbronnen
- ✓ omstandigheden

Gevarenbronnen:

- ✓ soort werk
- ✓ werkplek/omgeving
- ✓ arbeidsmiddelen
- ✓ producten
- ✓ gedrag

- de werkplek of de omgeving;
- arbeidsmiddelen: de machines, gereedschappen en hulpmiddelen waarmee gewerkt wordt;
- de producten en de materialen waarmee gewerkt wordt;
- het gedrag van je collega's.

Natuurlijk is het niet altijd even gevaarlijk. Dat hangt af van het werk en de omstandigheden.

De gevaren zijn groter bij de volgende werkzaamheden:

- werken met gevaarlijke stoffen;
- werken met gevaarlijk gereedschap/machines;
- werken met hoge drukken;
- werken met stralingsbronnen;
- graafwerkzaamheden;
- werken met elektriciteit;
- werken in koude;
- werken in hitte;
- werken in lawaaierige omgeving;
- werken op hoogte.

1.2 Begrippen

Gesprekken over veiligheid zijn soms verwarrend, omdat niet iedereen hetzelfde bedoelt met een bepaald woord. Hierna volgen omschrijvingen van de belangrijkste begrippen, dan is het wel duidelijk.

Incident

Een incident is een ongewenste gebeurtenis met of zonder schade of letsel.

Bijna-ongeval

Een bijna-ongeval is een ongewenste gebeurtenis zonder schade of letsel, die onder iets andere omstandigheden wel tot schade en/of letsel had kunnen leiden.

Ongeval

Een ongeval is een ongewenste gebeurtenis met schade (aan materiaal, milieu of tijdverlies) en/of letsel als gevolg.

Dat het is misgegaan zien we zo. Maar was het te voorkomen?

Arbeidsongeval

Een arbeidsongeval is een ongewenste gebeurtenis tijdens het werk met letsel als gevolg.

Samenvatting

Omstandigheden:

- ✓ koude
- ✓ hitte
- ✓ lawaai
- ✓ elektriciteit
- ✓ hoogte

Begrippen:

- ✓ incident
- ✓ bijna-ongeval
- ✓ ongeval
- ✓ arbeidsongeval
- ✓ noodsituatie

Noodsituatie

Een noodsituatie is een situatie van ernstige bedreiging door ongevallen, branden, explosie, gevaarlijke ziekteverwekkers of een bommelding.

Een noodsituatie kan ook ontstaan door ontsnapping van giftige gassen of gevaarlijke vloeistoffen of door straling.

1.3 Lessen uit eerdere ongevallen

Bij werken kunnen dingen misgaan. Er kan sprake zijn van ongevallen met schade of letsel. Maar werk kan er ook voor zorgen dat je lichamelijke klachten krijgt, bijvoorbeeld rugklachten.

Zodra iets misgaat, moet er worden ingegrepen om erger te voorkomen. Dat geldt niet alleen voor het redden van collega's of het blussen van een brand. Zodra er lichamelijke klachten zijn of dreigen te ontstaan, moet er ook wat gebeuren. Soms kan de schade steeds groter worden als niet wordt ingegrepen: bij een brand als je niet blust, bij wonden als je ze niet verbindt, bij andere klachten als je geen medicijnen neemt en bij lichamelijke klachten als je niet naar een fysiotherapeut gaat.

Door erop te letten waardoor zaken misgaan, kun je leren ze te voorkomen. Ook kunnen maatregelen worden genomen, zodat de boel niet verder uit de hand loopt als er toch iets gebeurt.

Oorzaken van ongevallen

Allerlei zaken kunnen van invloed zijn. Maar vlak voor het ongeval is er altijd sprake van onveilig handelen en een onveilige situatie – dat zijn de directe oorzaken.

Onveilig handelen is de belangrijkste oorzaak van ongevallen. Ongevallen zijn daarom vooral te voorkomen door te zorgen voor veilig werkgedrag.

1.4 Veilig werkgedrag**1.4.1 Aandachtspunten voor veilig werken**

Gedrag dat veilig werken bevordert, bestaat onder meer uit zorgen voor de veiligheid en gezondheid van jezelf en anderen in je omgeving. Een positieve instelling kan je daarbij helpen en het is belangrijk je te houden aan de veiligheidsvoorschriften en aanwijzingen en instructies op te volgen.

Het is ook van belang andere medewerkers aan te spreken op onveilige handelingen, onveilige situaties en incidenten te melden en zo nodig handelend op te treden. Verder gaat het om aandacht voor persoonlijke hygiëne en orde en netheid.

1.4.2 Waar het misgaat

Dit klinkt allemaal vrij logisch, maar toch gaat het met heel simpele dingen soms mis. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van alcohol en drugs.

Gebruik van alcohol en drugs

De effecten van alcohol en drugs kunnen lang doorwerken en veilig werk nadelig beïnvloeden. Ga maar na, de effecten van alcohol en drugs zijn onder meer:

Samenvatting**Directe oorzaken van ongevallen:**

- ✓ onveilige situatie
- ✓ onveilige handeling

Veilig werkgedrag:

- ✓ zorg voor jezelf en anderen
- ✓ zorg voor je omgeving
- ✓ positieve instelling
- ✓ volg veiligheidsvoorschriften
- ✓ volg instructies

- Je functioneert slecht of minder goed, je bent minder waakzaam en oplettend.
- Je schat situaties niet zo goed in, je overschat je eigen mogelijkheden.
- Je gaat gemakkelijker over grenzen heen en je verhoogt hierdoor de werkdruk van je collega's en verstoort de werkorganisatie.

Dit betekent nogal wat. Daarom zijn de richtlijnen:

- Gebruik geen alcohol of drugs tijdens het werk of op momenten dat het effect nog invloed heeft op het werk (bijvoorbeeld tot diep in de nacht nog veel gebruiken).
- Als je merkt dat jij zelf/een collega te veel hebt/heeft gebruikt: geen werk doen dat gevaar voor jezelf of anderen kan opleveren. Meld het aan je leidinggevende.
- Als je zelf regelmatig te veel gebruikt, zoek dan hulp.

Let op: sommige medicijnen kunnen dezelfde effecten hebben als drugs. Kijk op de bijsluiter van je medicijn. Daar staat bijvoorbeeld dat het medicijn de rijvaardigheid kan beïnvloeden. Dus dan niet autorijden of ander werk met verhoogd risico uitvoeren. Als je twijfelt, vraag het dan aan je huisarts.

Opmerking: het is verstandig om medicijngebruik te melden bij je leidinggevende. Maar het kan ook prettig zijn als je leidinggevende en collega's weten als je allergische reacties hebt, epilepsie of suiker.

1.4.3 Orde en netheid, good housekeeping

Sommige werknemers zijn zich er niet van bewust dat orde en netheid heel belangrijk zijn voor veilig werken. Het in acht nemen van orde en netheid zorgt voor het voorkomen van incidenten, vervuiling en milieuschade en verlies van gereedschappen en materialen. Het werkt prettiger en leidt tot een aangename werkomgeving met een positieve invloed op motivatie en gesteldheid.

In bedrijven worden orde en netheid en goede inrichting ook wel aangeduid met de term *good housekeeping*. Daaronder wordt verstaan dat je de omgeving opruimt en restmaterialen afvoert of veilig opslaat.

Good housekeeping herken je bijvoorbeeld aan:

- opslagsysteem voor gereedschappen en materialen;
- kabels ophangen (safety-hooks) of wegwerken;
- goede inrichting van de werkplaats/werf;
- geen rondslingerend gereedschap in de tuin waar je werkt.

1.4.4 Vallen en struikelen

Vallen en struikelen komen veel voor en de gevolgen kunnen behoorlijk ernstig zijn.

Aandachtspunten voor het voorkomen van vallen en struikelen

- een goed ontworpen bedrijfsinrichting met veilige werkplekken en looppaden;
- good housekeeping: werkplekken/looproutes schoon en vrij van obstakels houden;
- zo snel mogelijk onveilige situaties (laten) verhelpen;

Hoe loop je nu veilig bij het werken in een tuin of een bos? Of bij ontginningswerkzaamheden bij cultuurtechnische werken, waarbij het terrein erg ongelijk is? Je moet bijvoorbeeld zaagwerkzaamheden uitvoeren in het bos. Dat betekent: altijd een vluchtroute uitzetten en deze zo veel mogelijk vrijmaken van obstakels waarover je kunt struikelen. Waar je ook voor kunt zorgen, is dat er niet overal in de tuin gereedschap ligt waarover je kunt struikelen. Good housekeeping dus. Bij werken op ongelijk terrein moet je stevig, bij voorkeur hoog, schoeisel dragen en bij het lopen over het terrein moet je steeds alert zijn waar je loopt.

Samenvatting

Praktijk en gedrag:

- ✓ alcohol en drugs
- ✓ orde en netheid
- ✓ good housekeeping
- ✓ vallen en struikelen

Orde en netheid:

- ✓ voorkomt incidenten
- ✓ zicht op gereedschap/materiaal
- ✓ minder vervuiling
- ✓ minder milieuschade

- goed opletten waar je loopt;
- als je iets draagt, zorgen dat je voldoende zicht houdt op je omgeving;
- de bedoelde wegen en paden volgen;
- gepast schoeisel, zoals veiligheidsschoenen, dragen.

1.5 Preventieve aanpak

Om ongevallen en gezondheidsschade te voorkomen en de gevolgen te beperken, moet vooraf een heleboel geregeld worden. Dit wordt aangeduid met het begrip preventie. Bij preventieve maatregelen gaat het om het voorkomen van onveilige handelingen en onveilige situaties.

Een *onveilige handeling* is een handeling die niet volgens de veiligheidsvoorschriften wordt uitgevoerd en die tot een ongeval kan leiden.

Voorbeelden van onveilige handelingen

- werken zonder werkvergunningen;
- voorgeschreven persoonlijk beschermingsmiddel niet gebruiken;
- het buiten werking stellen van beveiligingen;
- gereedschap onjuist gebruiken;
- kapot gereedschap gebruiken;
- het onjuist verplaatsen van een last.

Een *onveilige situatie* is een situatie waarin gewerkt wordt zonder dat aan de voorwaarden voor veilig werken is voldaan en die tot een ongeval kan leiden.

Samenvatting

Onveilige handelingen:

- ✓ geen werkvergunning
- ✓ PBM niet gebruiken
- ✓ beveiligingen omzeilen
- ✓ onjuist gebruik van gereedschap
- ✓ onjuist verplaatsen van een last

Onveilige situaties:

- ✓ onvoldoende verlichting
- ✓ geen of geblokkeerde vluchtwegen
- ✓ niet opgeruimde werkvloeren
- ✓ onvoldoende beveiligde apparatuur

Voorbeelden van onveilige situaties

- geen of onvoldoende verlichting;
- geen of geblokkeerde vluchtwegen;
- niet opgeruimde werkvloeren;
- geen of onvoldoende beveiligde apparatuur of machines;
- ongelijk en onoverzichtelijk terrein;
- grond met weinig draagkracht, bijvoorbeeld moerasachtige omstandigheden;
- hout onder spanning, staakabel onder spanning;
- een ondoordringbaar houtbestand;
- een omgeving met biologische risico's, zoals besmette teken, vossen.

Zie je dat iemand onveilig bezig is, dan moet je voorkomen dat het misgaat.

Je pakt onveilig handelen als volgt aan:

- Meld het aan de leidinggevende.
- Stop de onveilige handeling of laat deze stoppen.

Zie je een onveilige situatie, dan pak je dit als volgt aan:

- Meld het bij de leidinggevende.
- Neem de oorzaak van het gevaar weg, scherm het gevaar af of beveilig de situatie.
- Waarschuw de mensen die risico lopen en schakel zo nodig anderen in om je te helpen.

1.6 Handelend optreden bij incidenten en (bijna-)ongevallen

Bij incidenten en bijna-ongevallen:

- Neem direct maatregelen (situaties markeren/handeling (laten) stoppen).
- Meld het bij de leidinggevende.

Bij ongevallen:

- Meld het ongeval bij de leidinggevende.
- Begeleid het slachtoffer naar de medische dienst (of alarmeer zo nodig de BHV'er of de arts).
- Neem direct maatregelen om herhaling te voorkomen.
- Volg de interne instructies op.

Om herhaling van ongevallen te voorkomen, is allereerst – afhankelijk van het soort ongeval – onmiddellijk handelen noodzakelijk als herhaling op korte termijn mogelijk is.

Daarna moet je het ongeval melden. Dan wordt het geregistreerd en onderzocht. Daarop volgt het opstellen van een actieplan.

Een voorbeeld van onveilig handelen is het volgende. Je bent een bestrating aan het leggen in een tuin en hebt alles keurig pas gezaagd. Je hebt alle benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) al in de auto gelegd. Nu blijkt dat je nog één betonnen stoepbandje moet doorslijpen. Dit duurt maar 30 seconden. Ach, het is maar even, je start de machine en zaagt hem snel door. Je hebt het water tegen de stof niet aangesloten en je PBM niet aangedaan, want het ging immers om slechts 30 seconden.

Samenvatting

Aanpak onveilig handelen:

- ✓ melden bij leidinggevende
- ✓ laat handeling stoppen
- ✓ neem oorzaak weg
- ✓ waarschuw betrokkenen

(Bijna-)ongeval:

- ✓ maatregelen treffen
- ✓ melden
- ✓ zo nodig slachtoffer helpen
- ✓ registreren
- ✓ onderzoeken
- ✓ verbeteracties

Oefenvragen

antwoorden

1. Of een ongeval ontstaat, hangt af van het soort werk, de werkplek, arbeidsmiddelen, producten en gedrag. We noemen dit:
2. Directe ongevaloorzaken bestaan uit:
3. Een preventieve aanpak betekent actief optreden
 - bij onveilige handelingen:
 - bij onveilige situaties:

1.
.....
.....
2.
.....
.....
3.
.....
.....

Oefenpuzzel

antwoorden

Vul de eerste letters van de ingevulde antwoorden in van boven naar beneden en maak onderstaande zin af:

Heel belangrijk voor veiligheid is

.....
.....

1. Het begrip arbeidsomstandigheden heeft veel te maken met veiligheid. Maar het is meer dan dat: naast het welzijn wordt ook aandacht besteed aan de van de werknemers.
2. Wat we doen en hoe we ons gedragen is van belang. Mensen gebruiken alcohol en drugs omdat ze zich er prettig bij voelen. Maar deze stoffen hebben voor het werk nadelige
3. Je kunt leren van ongevallen door te letten op wat eraan voorafging. Als je kijkt naar onveilige handelingen en situaties, dan worden dat de oorzaken van het ongeval genoemd.
4. Als je in de buurt werkt van iemand die onveilig handelt, loop je vaak zelf ook
5. Er komen veel ongevallen voor, vooral thuis en in het verkeer. Een ongeval dat op het werk gebeurt, noemen we een
6. Gebleken is dat een rommelige en onoverzichtelijke werkplek, waar je gemakkelijk struikelt, een negatief effect heeft op de veiligheid. Daarom is het belangrijk te zorgen voor orde en netheid en een overzichtelijke werkplek. Dat heet, naar Amerikaans voorbeeld,

-
.....
.....
.....
.....
.....

Oefenexamenvragen

1. Iemand krijgt een tak op z'n hoofd, daarna een enorme buil. Dat is een:
 - a. beroepsrisico
 - b. onveilige situatie
 - c. arbeidsongeval
2. Een voorbeeld van een bijna-ongeval is:
 - a. er valt een steen van een steiger net naast een metselaar
 - b. er liggen stenen opgestapeld op een steiger die naar beneden kunnen vallen
 - c. de metselaar kan de grote stenen niet goed vasthouden, die kunnen uit zijn handen glijden
3. Directe oorzaken van een ongeval zijn:
 - a. slechte opleiding en onveilig handelen
 - b. onvoldoende toezicht en onveilige situaties
 - c. onveilige situaties en onveilige handelingen
4. Drugsgebruik is uit oogpunt van arbeidsomstandigheden ongewenst, want:
 - a. het vergroot de werkdruk op collega's en verstoort de werkorganisatie
 - b. het geeft een slechte indruk aan klanten
 - c. er is een grotere kans dat de kwaliteit van de dienstverlening vermindert
5. Wat hoort bij elkaar?

1. onveilig handelen	a. ook niet in de pauze
2. onveilige situatie	b. wettelijk verboden
3. biertje drinken	c. je laten afleiden als je zaagt
4. pesten op het werk	d. weggezakte stoeptegels voor een ingang
6. Je werkplek goed schoonhouden en materialen overzichtelijk opbergen heet:
 - a. storage control
 - b. safety attitude
 - c. good housekeeping
7. Het buiten werking stellen van een beveiliging is een voorbeeld van:
 - a. onveilige situatie
 - b. preventieve actie
 - c. onveilige handeling
8. Zoek de juiste combinatie:

1. een riek die van de hooizolder valt en net je hoofd mist	a. noodsituatie
2. een bosbrand die je insluit	b. bijna-ongeval
3. je struikelt en valt met je hoofd op een betonnen paaltje	c. ongeval
9. Een voorbeeld van een onveilige situatie is:
 - a. werken in een onveilige houding
 - b. voorlichting en onderricht volgen
 - c. een hooizolder op 3,5 meter hoogte zonder hek
10. De werkplek en de werkomgeving
 - a. kunnen gezien worden als bronnen van gevaar
 - b. zijn altijd een veilige omgeving
 - c. zijn niet van belang voor risicobeheersing

EXAMEN DOEN

De examens worden niet gemaakt door de opleiders, maar worden gemaakt in opdracht van de stichting SSVV, de eigenaar van het VCA-systeem.

Deze examenvragen zijn niet openbaar. Wel is aangegeven over welke lesstof de examenvragen gaan.

De oefenexamenvragen hiernaast geven een goede voorbereiding op het examen.

HEB JE ALLE VRAGEN GOED?

Dat kun je zien op www.vcanieuws.nl. Heb je alle vragen goed beantwoord, dan slaag je waarschijnlijk gemakkelijk. Heb je vragen fout, kijk dan wát je fout hebt gedaan en neem de hele les nog een keer goed door.

TIP

Heb je alle hoofdstukken goed bestudeerd en alle proefexamenvragen gemaakt? Maak dan de proefexamens op www.vcaexamentraining.nl voor je examen gaat doen.